

Захарчин Г.М.

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА В ІННОВАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми Інноваційний розвиток вітчизняної економіки можливий за умови підтримки інноваційних процесів та активізації інноваційного характеру підприємницької діяльності.

Уже загально визнано, що домінуючою в моделі економічного розвитку є система інноваційних процесів, інтелектуального капіталу та нова якість людських ресурсів, сформована під впливом інноваційної культури. Інноваційний поступ стане успішним, якщо всі перелічені чинники будуть взаємопов'язані в єдиному інноваційному ланцюжку і рівнозначно поціновані. В цьому контексті маємо відмітити, що при достатній наявності різних концепцій розвитку теорії інновацій та практичній інноваційній діяльності, фактору інноваційної культури як важливого складника в інноваційній системі підприємства не приділяється належна увага. За таких умов складно говорити про ефективну інноваційну систему, оскільки із загального контексту випадає важливий чинник інноваційної культури, завдяки якому, власне, і формується інтелектуальний капітал. Отже виникає гостра необхідність виокремлення інноваційної культури як окремої категорії та її розгляду в єдиній інноваційній системі підприємства для побудови якісного управління інноваційною діяльністю. Таким чином, проблема полягає у необхідності включення всіх окремих елементів інноваційного розвитку в єдину активно і цілеспрямовано функціонуючу інноваційну систему, що можливо лише за умови дії потужних системоутворюючих факторів, серед яких виділяємо, насамперед, інноваційну культуру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання, пов'язані із інноваційною діяльністю сьогодні є дуже актуальними і жваво дискутуються як теоретиками, так і практиками. У вітчизняному науковому надбанні є низка цікавих праць, в яких висвітлюються теоретичні положення категоріального апарату інноваційного характеру [1; 5; 7].

Існує багато публікацій, в яких розглядаються принципи інноваційної діяльності в Україні [4; 6], та окреслюються проблеми інноваційного розвитку економіки України [4; 8]. Значно менше зустрічається ґрунтовних наукових праць, присвячених інноваційній культурі [2], хоч інші види культури: організаційна, корпоративна, представлені широким діапазоном [3].

Незважаючи на вагомий теоретичний надбання із зазначеної проблематики, питання інноваційної культури досліджуються поверхнево і не дають цілісної уяви про роль та значення інноваційної культури в інноваційній системі підприємства.

Мета статті полягає у спробі відобразити взаємозв'язок інноваційної культури із інноваційною системою підприємства і показати її роль у цій системі.

Виклад основного матеріалу. З огляду на те, що головним завданням стратегії інноваційної політики України є забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного та підприємницького потенціалів, поширення інновацій в усіх сферах економіки, то інноваційна модель розвитку повинна ґрунтуватися на принципі системності. Ознаками системності, крім всього іншого, є підпорядкованість діяльності певній цілі (цілеспрямованість), якісна визначеність, цілісність, взаємодія і взаємозв'язок між елементами системи і з навколишнім середовищем, наявність інтегральних характеристик тощо.

Цілісність, зокрема, передбачає, що система – це об'єднання частин, яке по відношенню до навколишнього оточення виступає як одне ціле. У контексті інноваційного розвитку підприємства важливе значення має його інноваційна система.

Інноваційну систему підприємства ми розуміємо як сукупність взаємопов'язаних складових: інноваційного потенціалу, інноваційного процесу та інноваційної культури – як функціональної підсистеми. Одночасно, вважаємо, що інноваційна культура в широкому трактуванні присутня як в інноваційному потенціалі, так і в інноваційному процесі.

Інноваційна культура є результатом соціально-економічної взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності, вона охоплює відносини, які складаються на всьому ланцюжку життєвого циклу зародження, формування і комерціалізації інновацій. Ці відносини опосередковуються відповідною системою цінностей, нормами поведінки, етичними орієнтаціями, стилем керівництва і системою відповідальності. Отже, інноваційній культурі властива якісна визначеність, як особлива ознака системи.

Інноваційна культура належить до числа специфічних категорій, які розглядають через призму культурології, соціо-психології, менеджменту, філософії завдяки її багатоаспектності й багатогранності. Крім того, специфіка інноваційної культури проявляється через її двоїстість, оскільки вона є одночасно особливим видом культури і, заодно, елементом, який присутній в кожному виді культури.

Інноваційна культура допомагає сприймати інновації та інноваційні ідеї суспільства. Вона є основою розвитку креативного стилю мислення і підходу до вирішення управлінських проблем і сама підвладна трансформації завдяки цьому ж креативному мисленню.

Сьогодні, в світі динамічних змін, такий тип культури стає запорукою конкурентоспроможності підприємств, бо постійний пошук нового і прагнення до інновацій стимулюють адаптаційні можливості, зменшують опір до нововведень і їх сприйняття. Все це підкреслює вагому роль інноваційної культури в інноваційній системі підприємства і характеризує її як невід'ємну складову цієї системи.

Оскільки процес інноваційного пошуку триває постійно і приводить до відповідних змін та організаційного розвитку, то важливо виділяти в середовищі інноваційної культури ще один підвид – культуру змін, яка пропагує креативність і позитивне, навіть легке, ставлення персоналу організації до різних інновацій. Культура змін трансформується в культуру перехідних процесів, оскільки будь-яка інновація засвідчує про нову якість, яка формується протягом тривалого періоду: від моменту народження ідеї до її комерціалізації.

Визначення інноваційної культури як складової інноваційного потенціалу, „що характеризує рівень освітньої, загальнокультурної і соціально-психологічної підготовки особистості та суспільства в цілому до сприйняття і творчого втілення в життя ідеї розвитку економіки країни на інноваційних засадах” дається в Законі України „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”. Вважаємо, що інноваційна культура є функціональною підсистемою в інноваційній системі підприємства, яка має свій потенціал і здатна стимулювати використання інноваційного потенціалу як підприємства, так і окремого працівника. Взагалі, головною ознакою реалізації інноваційної культури на підприємстві є формування ефективної системи стимулювання, наявність відкритих комунікаційних та інформаційних мереж, розвиток сучасних організаційних структур і командної організації праці, управління компетенцією та знаннями.

Інноваційна система, як і будь-яка інше система, має свій життєвий цикл, який необхідно вивчати для покращання роботи системи та вирішення складних проблем, що у них виникають.

Інноваційна культура, як функціональна підсистема, характеризується своїм життєвим циклом, темп і ритм протікання якого не завжди співзвучний до життєвого циклу інноваційної системи підприємства загалом. Розвиток інноваційної культури можливий або відповідно до каскадної моделі життєвого циклу, або до спіральної моделі. Каскадна модель життєвого циклу інноваційної культури передбачає поетапну розробку системи, її впровадження в життя і супровід системи протягом всього періоду її функціонування. Вона найбільше відповідає командній системі менеджменту, але жорстка регламентація процесів не завжди узгоджується із реаліями практики, тому цей тип моделі не дозволяє розвиватися інноваційній культурі, обмежуючи її життєвий цикл.

Природнішою в умовах мінливого середовища є спіральна модель життєвого циклу, яка органічно інтегрує інноваційну культуру в інноваційну систему підприємства і стимулює для їх еволюційний розвиток.

Виділимо завдання, а відтак і роль інноваційної культури в інноваційній системі підприємства.

Завдання інноваційної культури в системі інноваційної діяльності підприємства: прогнозування й управління соціоекономічними процесами на підприємстві; оптимізація всіх складових інноваційного потенціалу підприємства; стимулювання, активізація талантів і розвиток ідей та їх комерціалізація; гармонізація відносин між усіма учасниками інноваційного процесу та його інфраструктури; підвищення відповідальності учасників інноваційного процесу та якості інноваційного продукту.

Роль інноваційної культури в системі інноваційної діяльності полягає у тому, що вона: є дієвою функціональною підсистемою; виконує функцію стимулювання творчої думки; відображає відносини, які складаються на всьому інноваційному циклі, надаючи їм певної організованості; істотно зменшує опір нововведень; впорядковує процес інновацій завдяки своєму інституціональному характерові; оптимізує інноваційний шлях підприємства.

Системний підхід до інноваційного розвитку передбачає пряму присутність інноваційної культури на всьому інноваційному шляху, який включає такі основні етапи:

- 1) Поява ідеї-задуму, тобто, концепції створення інноваційного продукту.
- 2) Аналіз концепції – трансляція ідеї в ескізний проект, попередні розрахунки всіх параметрів інноваційного продукту, які обґрунтовують доцільність його створення.
- 3) Створення робочої моделі як реального доказу концепції.
- 4) Розроблення прототипу, тобто, фактично робочої версії інноваційного продукту, метою якої є оцінка його експлуатаційних характеристик і технології промислового виробництва.
- 5) Створення промислового прототипу, тобто, цілком функціональної моделі, на основі якої закладаються технологічні умови промислового виробництва.
- 6) Створення промислового зразка інноваційного продукту, який повністю готовий до серійного виробництва.
- 7) Вихід на ринок інноваційного продукту, тобто комерціалізація інноваційної ідеї-здуму.

Кожен із перелічених етапів характеризується відносинами, які складаються між ініціатором ідеї, фактичним її розробником і виробником, а також інвестором, користувачем та іншими учасниками інноваційного циклу.

Завдання інноваційної культури якраз полягає в тому, щоб ці відносини набували форми рівноцінних партнерських стосунків, в яких кожний учасник зацікавлений і вмотивований єдиною метою.

Інноваційна система підприємства в умовах глобалізації економіки повинна адаптуватися до міжнародних норм і правил ведення ризикованого бізнесу, оскільки інноваційна діяльність пов'язана з ризиком. У цьому контексті інноваційна культура покликана допомагати в цій адаптації шляхом розвитку культури партнерства. Культура партнерства повинна ґрунтуватися на цінностях, які сприяють вихованню взаємоповаги і рівності усіх учасників партнерських відносин як в горизонтальному, як і в вертикальному розрізах. Культура партнерства передбачає асоціативну форму організації цих відносин, де право рішення є наслідком вкладу в інноваційний розвиток і участі в інноваційних процесах. Оскільки в інноваційній системі присутній інноваційний процес як сукупність дій з перетворення наукових знань на інновацію та її впровадження й освоєння, то завдяки інноваційній культурі, яка присутня на всіх етапах цього процесу, можна досягнути ефективних партнерських відносин і активізації інноваційного потоку.

Висновки

В умовах глобалізації економічно-соціальних процесів забезпечити достатньо високий конкурентний статус можна завдяки інноваційній моделі розвитку економіки країни взагалі та кожного окремо взятого підприємства зокрема. Інноваційна модель буде ефективною за умови системного підходу до її побудови,

який дозволить логічно вибудувати певну структуру і взаємозалежності всіх складових інноваційної системи.

Оскільки інноваційний процес неминує трансформує нововведення в систему загальнокультурних норм і стилів, в результаті чого культурні цінності відтворюються в життєдіяльності суспільства новими поколіннями людей, то істотно зростає роль інноваційної культури в інноваційній системі. У сьогоденному суспільстві знань та інформатизації культура стає динамічним фактором, який прискорює втілення нового досвіду в різних сферах суспільно-економічної практики. У зв'язку з цим є сенс розглядати інноваційну культуру як функціональну підсистему в єдиній інноваційній системі підприємства.

Подальші дослідження цієї проблематики доцільно продовжувати в напрямку розгляду інструментарію діагностування інноваційної культури та оцінки її впливу на ефективність інноваційних процесів.

Джерела та література

1. Винокуров В.И. Основные термины и определения в сфере инноваций // Инновации – 205. – №4. – С.6–21.
2. Жовнір Н.М. Управління організаційною і інноваційною культурою в системі регіонального розвитку // Економіка і регіон – 2004. – №1/2. С.45–47.
3. Капитонов Э.А., Зинченко Г.П., Капитонов А.Э. Корпоративная культура: теория и практика. – М.: Изво «Альфа-Пресс», 2005. – 352с.
4. Космідайло І.В. Інноваційна спрямованість як засіб економічного росту // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №6. – С.112–116.
5. Мызрова О.А. развитие и современное состояние теории инновации// Инновации. – 2006. – №7. – С.79–83.
6. Пересунько Є.С. Принципи інноваційної діяльності підприємств України // Проблеми науки. – 2007. – №8. – С.23–27.
7. Федулова І.В. Теоретичні положення з визначення категорій. Інноваційний процес і інноваційна діяльність // Проблеми науки. – 2007. – №8.
8. Філіна Г.І., Кравченко М.Н. Проблеми інноваційного розвитку економіки України // Економіка та держава. – 2007. – №5. – С.16–19.

Милостних О.О.

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ Є НЕВІД'ЄМНОЮ ЧАСТИНОЮ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Державний фінансовий контроль є невід'ємною частиною державного управління, який передбачає встановлення правових норм щодо використання суб'єктами господарювання фінансових ресурсів, проведення контрольних дій за дотриманням цих норм, виявлення правопорушень в частині використання фінансових ресурсів на якомога ранній стадії з тим, щоб мати можливість заблокувати незаконні операції, здійснити заходи щодо компенсації збитків, нанесених державі, а також розробка пропозиції щодо упередження порушень в подальшому.

Якщо для виконання функцій по профілактиці правопорушень та відшкодуванню збитків в більшості випадків застосовуються традиційні форми контролю: перевірка, ревізія чи фінансовий аудит, то інформацію щодо якісного управління державними ресурсами в системі фінансового контролю виконує **адміністративний аудит (аудит ефективності)**.

Результативність оцінюється порівнянням фактично досягнутих показників до запланованих.

Перш ніж оцінити рівень віддачі від вкладених фінансових ресурсів (ефективність) треба визначити: які результати необхідно було досягнути за ці кошти? Можливо це будуть не обсяги наданих послуг, а умови досягнення безпечного руху автотранспорту або якісне лікування громадян. Аудитору необхідно визначити критерії оцінки результативності перед початком.

Ефективність (продуктивність) завжди пов'язана з ресурсами, які направляються для досягнення цих цілей, які декларувалась виконавцем через свої зобов'язання, програми, задачі, і визначається порівнянням отриманих результатів до рівня витрачених на їх досягнення ресурсів. Тобто, досягнення максимального результату за визначені бюджетом фінансові ресурси або запланованого результату за мінімальні обсяги коштів.

Таким чином, економність пов'язана з ресурсами; результативність - з виробництвом та результатами; ефективність з досягненнями.

Державний фінансовий контроль реалізується державною контрольно-ревізійною службою через проведення державного фінансового аудиту [1].

Аудит ефективності проводиться шляхом аналізу:

- нормативно-правових актів, розрахунків та обґрунтувань, методичних документів, видань і публікацій щодо напрямку діяльності в бюджетній програмі, стосовно якої проводиться аудит ефективності;
- результатів раніше здійснених контролюючими органами контрольних заходів;
- показників статистичної, фінансової звітності;
- даних порівняння фактично досягнутих результативних показників виконання бюджетних програм із запланованими в динаміці за кілька років, а також вітчизняними і зарубіжним досвідом за напрямком діяльності в бюджетній програмі, стосовно якої проводиться аудит ефективності, тощо;